

Съфинансирано от
Европейския съюз

Трафик на хора и контрабанда на мигранти (каналджийство)

Миграционни потоци, бежанци и трафик на хора - политики и тенденции

Автор: Надя Димитрова

Съдържание:

Цел:	3
УЧЕБЕН ПЛАН - ТЕМИ:	3
ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО	3
РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО	4
ВЪВЕДЕНИЕ В ТЕМАТА	5
ПОЛИТИКИ И ТЕНДЕНЦИИ- МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ, БЕЖАНЦИ И ТРАФИК НА ХОРА	10
Обобщение	17
Закljučения и препоръки	19
Източници на информация:	21

Цел:

Да се представят, обяснят и разграничат явленията контрабанда на хора (каналджийство) и трафик на хора в рамките на разбирането на миграционната политика и приетата категоризацията при нейното управление

УЧЕБЕН ПЛАН - ТЕМИ:

Темите са подбрани и свързани с анализа на управлението на имиграцията и убежището от страна на правителствените и неправителствени институции в повечето страни:

1. Категории и дефиниции в националните законодателства на влизащите в една страна чужди граждани
2. Характеристики на смесената миграция
3. Определения и разлики между трафик на хора и контрабанда на мигранти (каналджийство)
4. Политики и тенденции в миграционните потоци в последните години
5. Каналджийство, трафик и военни конфликти
6. Връзката между трафика на хора и политиката на убежище
7. Препоръки за управлението на политиката за убежище
8. Препоръки за борбата с трафика на хора
9. Обобщение

ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО

Основните цели на обучителната лекция „Трафик на хора и контрабанда на мигранти (каналджийство)“ са:

1. Да се разбере необходимостта от правилно разбиране на категоризацията в миграционната политика;
2. Да се представят ясно характеристиките на смесените миграционни потоци;
3. Да се разбере добре същността на явленията контрабанда на хора и трафик на хора и разликите между двете престъпления;
4. Да се запознаят обучаемите с тенденциите в миграционните потоци в последните години и да се анализира тяхното управление;

5. Да се разгледа и обясни ролята на военните конфликти като благоприятна среда за контрабандата и трафика на хора;
6. Да се представи наблюдаваната политическа инструментализация на миграционните потоци;
7. Да се разясни и разбере връзката между трафика на хора и търсенето на убежище;
8. Да се обсъдят и приемат препоръки за управлението на политиката за убежище в контекста на борбата с трафика на хора.

РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Очакваните резултати от лекцията са:

1. Обучаемите да се запознати с необходимостта от въвеждане на категоризация за управление на миграционната политика;
2. Обучаемите да са научили и разбрали явленията и приетите дефиниции на явленията контрабанда на хора/каналджийство и трафик на хора;
3. Обучаемите да правят ясна разлика между двете престъпления;
4. Обучаемите да са разбрали значението за обгрижване на жертвите на трафик на хора и тяхната роля в издирването и изправянето пред съд на трафикантите;
5. Обучаемите да са се запознали с миграционните тенденции през последните години и военните конфликти, създали благоприятна почва за контрабанда и трафик на хора;
6. Обучаемите да са анализирали и разбрали връзката между търсене на убежище и трафик на хора;
7. Обучаемите да са разбрали причините, довели до появата на това явление;
8. Обучаемите да са запознати с необходимостта от приемането на законодателни мерки и политики за борба с различните форми на трафика на хора;
9. Обучаемите да са подготвени за проблема трафик на хора и неговото нарастващо значение в регионален и международен план;
10. Обучаемите да са стигнали сами до изводите и направените препоръки за борбата на трафика на хора в контекста на управлението на политиките за убежище и миграция.

ВЪВЕДЕНИЕ В ТЕМАТА

1. Категории и дефиниции в националните законодателства на влизащите в една страна чужди граждани

Подходът на държавите към управлението на имиграцията и убежището се определя до голяма степен от начина на влизане на хората от чужбина и пребиваващите в страната. Според това те условно и невинаги прецизно се определят като:

- ✓ редовни мигранти;
- ✓ трудови мигранти;
- ✓ незаконни мигранти;
- ✓ търсещи убежище;
- ✓ бежанци;
- ✓ непридружени деца;
- ✓ контрабандирани мигранти;
- ✓ жертви на трафик.

Всяка от тези категории има специфична дефиниция в националното законодателство и така всеки човек, който мигрира в дадена държава, се вписва в една от тези категории – или поне така разбираме миграционните политики. Наистина има много причини, поради които тази категоризация е необходима – всяка категория има специфика и описва ситуацията, в която се намира всеки човек. Тези от нас, които работят по миграционната политика, също прилагат тези категории, за да управляват обхвата на работата си.

Въпреки това разделение, смесените миграционни потоци към Европа през последните няколко години се явиха като предизвикателство пред експертите в областта на миграционната политика. Повечето то тях се специализират и работят в отделни области като: трафик на хора, политика на убежище и бежанци, незаконна миграция или контрабанда на мигранти, и в частност на деца и малолетни.

2. Характеристики на смесената миграция

За да се разберат миграционните движения и потоци, особено в последното десетилетие, е необходимо да се разберат законодателството, политиката и практиката във всички тези области. Например възрастните и децата, които са пътували по балканския и средиземноморския маршрут до страните от Европейския съюз през последните години, не се вписват добре само в една от тези категории.

Всъщност повечето от тях попадат в няколко категории наведнъж. Това, което се нарича „политика на етикетиране“ в областта на смесената миграция – политически натовареното

използване на определени термини за предизвикване на конкретни отговори към групи хора – обикновено се обсъжда във връзка с избора дали да се използва терминът „мигрант“ или „бежанец“. Независимо, че някои анализатори подчертават изкуствеността на разграниченията, вградени в езика на миграцията, и критикуват използването на „език, дефиниции и категоризации“ за определяне на правата и третирането, предоставени на различните хора, без тези термини и категоризации би било невъзможно управлението на миграционната политика.

Признаването на това, че множество категории могат да бъдат приложени към отделни хора в този контекст, е проблематично, тъй като държавите и доставчиците на услуги, както и изследователите и политическите съветници, зависят от прилагането на тези категории, за да осмислят работата си. Необходимо е да се разглеждат предизвикателствата и някои възможни начини за постигане на напредък в справянето с връзката между убежището, управлението на миграцията и борбата с трафика на хора в смесен миграционен контекст като цяло.

„Балканският маршрут“ към ЕС е пример за тази връзка. От особено значение са две ключови характеристики на това конкретно смесено миграционно движение, които имат последици на глобално политическо равнище:

1/ Изследванията и разследванията, проведени по този маршрут, показват, че почти всеки един човек, който го поема, е използвал услугите на каналджии/трафиканти на мигранти, поне на някакъв етап. Просто е невъзможно да се осъществи пътуването без контрабандни услуги.

2/ Повече от половината от всички пътуващи по маршрута са бежанци от държави на конфликт или индивидуално преследване (като Сирия, Ирак, Афганистан) и следователно има голяма вероятност те да получат статут на бежанец, субсидиарна закрила или хуманитарна закрила в държавите от ЕС. Освен това почти всички, пристигнали по Балканския маршрут, в крайна сметка кандидатстват за убежище в държава от ЕС. Първо са били прекарани контрабандно през граница, а след това техният статут е на търсещи убежище.

3. *Определения и разлики между трафик на хора и контрабанда на мигранти (каналджийство)*

Всеки, който работи в областта на миграцията, е добре запознат с трудностите, с които се сблъскват хората при разграничаването между трафик на хора и контрабандата на мигранти/каналджийство. Значителното увеличение на броя на хората, ползващи балканския маршрут през 2015 г., а и след това по средиземноморския маршрут, доведоха до повишен интерес към миграционната политика сред медиите и тревога сред политиките и широката общественост в целия ЕС и извън него.

За съжаление, това повишено внимание не се изразява в концептуална яснота, често поради общо объркване и неточности по отношение на свързаните, но различни явления на контрабанда на мигранти и трафик на хора.

Въпреки че разграниченията са ясно очевидни в текста на международноправните дефиниции на двете престъпления, широката общественост, медиите, политиките и дори тези, които работят пряко с мигрантите и бежанците, често бъркат двете понятия. Просто казано, когато медиите или политиките използват термина „трафиканти“, много често това, което всъщност имат предвид, е „трафиканти на мигранти“, т.е. каналджийство. За тези, които не са специалисти в тази област, наистина може да бъде трудно да разберат напълно правните дефиниции на тези понятия и разликите между тях. Това объркване е в ущърб на разработването и прилагането на ефективни политики за управление на миграцията и борба с трафика на хора и прави мигрантите и бежанците по-уязвими на злоупотреби и в по-малка степен с вероятност за достъп до защита.

Контрабандата на мигранти/каналджийството е определена в член 3 от Протокола срещу контрабандата на мигранти по суша, море и въздух, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност от 2000 г. като: „**възлагане, с цел получаване, пряко или косвено, финансова или друга материална облага, на незаконно влизане на лице в държава - страна по конвенцията, на която лицето не е гражданин или постоянно пребиваващ**“.

Държавите от Европейския съюз прилагат това определение като умишлено подпомагане на лице, което не е гражданин на държава членка, да влиза, да преминава транзитно през или да пребивава на територията на държава членка в нарушение на законите на съответната държава относно влизането или транзитното преминаване на чужденци.

Въпреки това членки на ЕС могат да преценят да не налагат санкции на тези, които подпомагат незаконното влизане или транзитно преминаване по хуманитарни причини.

Трафикът на хора е определен в член 3 от Протокола за предотвратяване, пресичане и наказване Трафик на хора, особено жени и деца, допълващ същата конвенция, като: „**набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на лица чрез заплаха или използване на сила или други форми на принуда, отвлечение, измама, злоупотреба с власт или на уязвимо положение или на даване или получаване на плащания или облаги за постигане на съгласие на лице, което има контрол над друго лице, с цел експлоатация. Експлоатацията включва най-малко експлоатацията на проституцията на други лица или други форми на сексуално насилие, принудителен труд или услуги, робство или практики, подобни на робство, принудително подчинение или отнемане на органите**“.

Протоколът на ООН за предотвратяване, потискане и наказване на трафика на хора, така нареченият Протокол от Палермо, е основният правен инструмент в света за борба с трафика на хора. Това е първият правно обвързващ инструмент с международно призната дефиниция за трафик на хора.

Определението, залегнало в протокола, предоставя жизненоважен инструмент за идентифициране на жертвите и правното признаване на жертвите като такива, независимо дали са мъже, жени или деца, и за разкриване на всички форми на експлоатация, които представляват трафик на хора.

Съгласието на жертва на трафик на хора за експлоатацията, независимо дали е умишлено или действително, е без значение, когато е използвано някое от посочените по-горе средства.

В случай на трафик на възрастни, това може да бъде разделено на конкретно деяние с използване на определени средства с цел експлоатация.

Трафикът на деца обаче се определя като извършване на конкретно деяние с цел експлоатация, тъй като средствата са без значение.

Трафикът на хора е престъпление и тежко нарушаване на правата на човека. Той е едновременно нарушаване на човешките права и личната неприкосновеност на жертвата, както и сериозна, често организирана престъпност, която застрашава държавата и върховенството на закона. В много държави борбата срещу трафика на хора с цел трудова експлоатация все още изглежда по-малко напреднала от тази срещу трафика на хора с цел сексуална експлоатация.

Транснационалният характер на явлението изисква обединените усилия на всички ангажирани с проблема институции на национално, регионално и международно ниво. Трафикът на хора е изключително доходоносен бизнес за трафикантите, с печалби достигащи над тридесет милиарда евро годишно. За жертвите трафикът винаги е съпътстван от насилие, контрол, принуда и фалшиви обещания. За по-голямата част от обществото ни този проблем звучи нереален или далечен, но истината е, че това е един от големите рискове в момента в световен мащаб.

Трафикът на хора като трансгранично явление засяга България, която е преди всичко страна на произход на жертви на трафик, но поради географското си положение е и страна на транзит. Стратегическото ѝ местоположение я прави особено уязвима по отношение на нелегалните канали не само за жертви на трафик, но и мигранти, които нелегално се опитват да прекосят държавните граници.

Според глобални оценки през 2018 г. около 50 000 жертви на трафик на хора са били открити и докладвани от 148 държави. Въпреки това, като се има предвид скритият характер на това престъпление, действителният брой на жертвите на трафик е много по-висок.

Въпреки че е трудно да се получат надеждни и пълни данни, трафикът на хора се счита за една от най-големите престъпни дейности и източници на финансиране на организираната престъпност, наред с трафика на наркотици и трафика на оръжие. Трафикантите се насочват особено към най-уязвимите хора, като използват насилие или измамни агенции за заетост и фалшиви обещания за образование и възможности за работа, за да измамат и принуждават жертвите си. Жертвите често са експлоатирани по множество начини или могат да бъдат замесени в други незаконни дейности, което води до случаи на трафик на хора, които не се разследват или регистрират като такива. Освен това различията в националните правни определения за трафик на хора възпрепятстват сравняването и оценката на общите тенденции и модели по света. Поради това ранното идентифициране на жертвите на трафик или на потенциално жертвите на трафик е от първостепенно значение, за да могат те да бъдат допълнително насочени към подходяща помощ и защита.

Трафикът и контрабандата/каналджийството са две престъпления от много различно естество. Трафикантите на хора експлоатират хората с цел печалба и нарушават човешките им права. Трафикантите на мигранти/каналджиите улесняват незаконното миграционно пътуване на хората, като по този начин извършват престъпление срещу държавата на влизане, а не срещу човек. Макар да се признава, че в някои случаи каналджиите/трафикантите на мигранти могат да злоупотребят със ситуацията, за да спечелят допълнителни печалби за себе си или да нарушат човешките права на мигранта, разликата е, че по същество контрабандистът предоставя услуга, която се изисква от мигрант или бежанец, при липса на алтернативи за безопасно и редовно пътуване. Така че , каналджийството и трафикът не трябва да се бъркат.

ПОЛИТИКИ И ТЕНДЕНЦИИ- МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ, БЕЖАНЦИ И ТРАФИК НА ХОРА

Както отбелязва Върховният комисия на ООН за бежанците (ВКБООН) преди повече от две десетилетия:

„Контрабандните мрежи и трафикантските мрежи са често тясно свързани, като и двете се възползват от уязвимостта на хората, търсещи международна закрила или достъп до пазарите на труда в чужбина“ (ВКБООН, 2006 г.).

Освен това хората, които са били контрабандирани, могат да споделят определени характеристики и да бъдат в подобни ситуации в известен смисъл на хората, които са били жертви на трафик – например, те могат да нямат документи за самоличност или пътуване или да не говорят езика на страната, в която са влезли. Такива ситуации също така правят хората, които са контрабандирани, по-уязвими към трафик, експлоатация и други злоупотреби.

Още преди значителното увеличение на броя на хората, пристигащи по балканския маршрут към ЕС, проучване на Европейската миграционна мрежа (ЕМН) също установи, че има понякога припокриване между трафик и контрабанда. Проучването идентифицира момента когато мигрантите остават без пари като момент на повишена уязвимост към експлоатация и други нарушения на правата на човека (ЕМН, 2015 г.).

Според анализатори от Междунституционалната координационна група за борба с трафика на хора към ООН, контрабандата е особено рискована, ако мигрантите не плащат предварително, а по-скоро задължняват, планирайки да изплатят дълга към контрабандиста след пристигането си в крайната дестинация. Наистина, връзката между контрабандата и трафика до голяма степен зависи от дълговете на мигрантите в ситуации на контрабандирането им. Задълженията към контрабандистите могат да доведат до това хората да бъдат експлоатирани или директно от контрабандиста, или от някой друг в отчаянието им да печелят пари, за да се изплатят на контрабандиста.

Секторът на контрабандата на мигранти е сложен пазар, отговарящ на различните нужди на клиентите и различните „услуги“, които клиентите могат да си позволят. Като цяло по-заможни клиенти могат да си позволят по-малко рисково пътуване. От друга страна, според Европейската миграционна мрежа (ЕММ) ако: „Мигрантите са особено бедни и/или уязвими, те могат да се превърнат от клиенти на услуги за контрабанда към уязвими от трафик на хора. Тези, които се опитват да печелят пари за пътуването им в транзитна страна, често са експлоатирани от техните „работодатели“.

Отново според проучване и данни от ЕММ, наличието на информация също играе ключова роля. Ако трафикантите на мигранти/каналджиите знаят повече от мигрантите за

пътуването, пресичането на границите и получаването на редовен статут, то тогава те могат да използват тази „асиметрия на информацията“, за да експлоатират мигрантите и лицата, търсещи убежище.

Отвличането с цел изнудване е особено известна форма на експлоатация в този контекст. Проучване на ЕММ идентифицира мигранти, които са били превеждани контрабандно през Синайската пустиня и Либийската пустиня от судански, египетски и либийски контрабандисти. Тези хора описват как тяхното контрабандно пътуване се превръща в преживяване на трафик. Понякога, когато превеждането им преминава през изолирана част от някоя от пустините, контрабандистите ги задържат там и ги подлагат на малтретиране, докато роднините им не изпратят допълнителни пари, след което те им се позволява да продължат пътуването.

Каналджийство, трафик и военни конфликти

Изследванията на трафика на хора в Сирия и съседните ѝ държави показват, че конфликтът и разселването увеличават уязвимостта на хората към трафик поради липса на достъп до основни нужди и възможности за генериране на доходи и поради липса на редовен статут.

Това обаче не са единствените двигатели на уязвимостта. Необходимостта от използване на услугите на каналджиите също представлява риск по отношение на трафика и други злоупотреби. Това е така, защото високата цена на тези услуги може да доведе отново до експлоатация и дългово робство, а също и поради това, че самите контрабандисти могат да злоупотребяват и експлоатират мигранти в уязвимо положение или незаконно да ги задържат и изнудват пари от тях или техните роднини (според изследване на ICMPD).

Както се посочва в доклад относно контрабандата и трафика в Средиземно море, трафикът засяга различни групи в контекста на конфликт:

- хората в зоните на конфликта;
- вътрешно разселени лица;
- хора, които бягат от конфликти, особено ако използват контрабандисти;

и

- лица, които са потърсили международна закрила в чужбина.

Според изследване на Международния център за развитие на миграционната политика (ICMPD) „Въздействието на политическата нестабилност по време на военен конфликт е опустошително. В случая със сирийците, например, нарастващите пречки пред бягството от зоните на конфликт, увеличаването на трудностите при пребиваването и ограниченията за

влизване в съседните държави представляват огромен риск и тласък към увеличение на практиките на контрабанда/каналджийство в целия регион“.

Хора контрабандирани/превеждани от Сирия в Европа и хора превеждани от Еритрея или Сомалия през Либия до голяма степен бягат поради конфликт или индивидуално преследване. Проблемът на трафика на хора в конфликтни ситуации в последните години получава повишено внимание от международната общност, изследователите и занимаващите се с управление на политиките.

В насоките на ВКБООН от 2016 г. относно Международната закрила се поставя фокус върху статута на бежанец, свързан с въоръжени конфликти и насилие, по-специално се подчертава „сексуалното и базирано на сексуалната ориентация насилие, включващо изнасилване, трафик, сексуално робство и съпружеско робство/принудителни бракове, като често срещани форми на преследване в много ситуации на въоръжени конфликти и насилие“.

Така че ефектите от военните конфликти върху трафика на хора и уязвимостта им към трафикиране не се ограничават до самата военна битка. Изследванията действително разкриват случаи на трафик на хора, включващи експлоатация по време на въоръжения конфликт и принудителни бракове, както и сексуална и трудова експлоатация, в контекста на въоръжените конфликти и насилие.

Но основно поради нуждата им да използват каналджии, хората, които бягат от конфликти, за да търсят международна закрила в чужбина, са твърде уязвими за експлоатация и трафик. И тук може да се разглежда връзката между търсенето на убежище и трафика на хора.

Трафика на бежанци и лица, търсещи убежище

Независимо, че уязвимостта на бежанците към трафика започва да привлича известно внимание на политическо равнище, все още има тенденция за ограничено разбиране на проблема. Това означава, че на международно, регионално, национално и дори местно равнище агенции, институции и организации стриктно определят мандата си като свързан с бежанците и търсещите убежище или във връзка с борбата с трафика на хора, но не и двете едновременно.

Връзката между убежището и трафика на хора има две различни форми:

1. Възможното прилагане на определението за бежанец (или субсидиарна/хуманитарна закрила) към жертвата на трафик;
- и
2. Рискът бежанци, кандидати за убежище или лица без гражданство да станат жертви на трафик, поради липса на алтернативи на опасните пътувания или липса на основни услуги в крайната дестинация.

Връзката между трафика на хора и търсенето на убежище обаче може да приеме и друга форма. Например при хора, които са бежанци с основания, различни от трафик, и следователно възнамеряват да потърсят убежище, като например хора, пътуващи от Сирия, Ирак или Еритрея до държава от ЕС. Те могат да бъдат изложени на риск от трафик или да станат жертва на трафик по време на това пътуване. Съществуват рискове от трафик и експлоатация на бежанци на различни етапи от пътуването. Преди пътуването, хората могат да задължняват, за да плащат на контрабандистите, както беше посочено по-горе. Контрабандистите понякога са единственият начин за хората, бягащи от преследване, конфликти и насилие, да пътуват, излагайки ги на риск от трафик, експлоатация и други злоупотреби както преди, така и по време на пътуването.

Това остава нерешен парадокс в рамките на международното бежанско право. Всеки човек има право да търси убежище, но не е задължително да има възможност да пътува законно и безопасно, за да достигне предвидената страна на убежище. Това е трудността, която се съдържа в принципа на териториалното убежище: „Бежанецът трябва да достигне територията на приемащата страна, за да подаде иск за защита, което създава мощни стимули за търсещите убежище да предприемат опасни, незаконни пътувания, често в ръцете на контрабандисти и трафиканти, плащайки висока човешка и финансова цена.“ (проф. Томас Хенсен, Копенхагенски университет) Съгласно международното право и практиката, това е предназначено да противодейства до известна степен на принципа на международната солидарност и „споделяне на тежестта“ с „претоварени“ държави на крайна дестинация, както и с програми за презаселване на бежанци. В много случаи обаче необходимите нива на солидарността и презаселването на бежанци не се осъществяват (според Мартин Вагнер и Алберт Кралер, ICMPD).

Също така в страните на дестинация, някои от факторите, които могат да направят кандидатите за убежище и бежанците по-уязвими, включват дискриминация, ограничения на свободата на движение, липса или недостатъчни възможности за генериране на доходи или образование или ограничен достъп до хуманитарна помощ, особено за непридружени деца, търсещи убежище. Установено е в проучване на ICMPD, че получаването на отрицателно решение по молба за убежище създава ситуация на уязвимост. В държавата на убежище трафикът може да се случва чрез опасни механизми за справяне със ситуацията (напр. принудителни бракове или най-тежки форми на детски труд) поради „липса на сигурност, поминък и национални механизми за защита“.

Това от своя страна може да означава, че кандидатите за убежище отново се свързват с контрабандистите, за да продължат напред в друга държава, а в някои случаи тези контрабандисти могат да бъдат трафиканти, които набират кандидати за убежище и бежанци в лагери, приемни центрове или други места. Идентифицирани мигранти в различни страни

от ЕС са били конкретно инструктирани от трафикантите да кандидатстват за убежище, за да останат в страната, като по този начин се улесняват тяхната експлоатация.

По въпроса за трафика и убежището, и по-специално по твърде често пренебрегвания сценарий на лица, които са едновременно бежанци и жертви на трафик, Агенцията на Европейския съюз в областта на убежището (EUAA) представя темата на своя годишна конференция през 2017 г. под надслов „Трафикът на хора и международната закрила“. Изрично се подчертава че „Уязвимостта на търсещите убежище ги излага на значителен риск да станат жертва на трафик. Това са вероятно немалък брой лица, които понастоящем кандидатстват за убежище, и които вече са били жертви на трафик“.

В проекта на Глобалния пакт за бежанците от 30 април 2018г., действията, предвидени за подкрепа за прилагането на Всеобхватната рамка за реагиране на бежанците (Comprehensive Refugee Response Framework), разглеждат специфичните нужди при управлението на големи движения като „особено предизвикателство, при което се изискват допълнителни ресурси и целенасочена помощ“. А в Пакта се подчертава необходимостта за „Идентифициране и насочване на жертви на трафик и други форми на експлоатация към подходящи процедури, включително за установяване на необходимост от международна закрила“.

Междуинституционалната координационна група за борба с трафика на хора към ООН (ICAT) дава конкретни препоръки към държавите за по-добра защита на бежанците и търсещи убежище от възможността да станат жертви на трафик, а именно:

- да гарантират достъп до своята територия на бежанци, бягащи от преследване, конфликти и насилие, за да се избегне прибягването им до контрабандисти/трафиканти;
- да осигурят ефективна закрила и помощ в държавите на убежище, така че бежанците да не са мотивирани да продължат напред, потенциално чрез прибягване до контрабандисти/трафиканти;
- да осигурят по-целенасочени и безопасни пътища за законна миграция и прием с цел намаляване на необходимостта от опасно и нелегално придвижване.

Съгласно международното право в областта на правата на човека, да бъдеш идентифициран като жертва на трафик и достъпът до произтичащите от това права никога не трябва да пречи на някого да кандидатства за и да получи убежище и обратното. През годините на засилен миграционен поток в следствие на военни конфликти, ситуацията е, че много жертви на трафик трябва да избират между това да кандидатстват за убежище или да бъдат идентифицирани като жертва на трафика. Повечето хора избират убежище, тъй като това е много по-сигурен статут на пребиваване, в сравнение с възможността за получаване на статут на временно пребиваване като жертва на трафик.

Но де юре ситуацията е, че тези две правни процедури не са опции, а допълнителни права. Всяко лице има право да получи статут на бежанец, ако отговаря на необходимите условия и да бъде идентифицирано като жертва на трафик, ако е било жертва на трафик.

Ето защо това, което на пръв поглед може да изглежда като чисто академичен дебат за терминологията, има сериозно въздействие върху живота на хората. Това отразява до известна степен факта, че приложимите правни и политически рамки в някои случаи не са подходящи за реалностите на смесените миграционни контексти. Различни фактори влияят върху уязвимостта на отделния човек и той може да бъде обект на множество нарушения, което означава, че за много хора поставянето им в една категория няма да отразява адекватно тяхното положение. За да разберем по-добре пресичането на категориите и подобряването на достъпа до права за засегнатите лица, трябва да се вслушваме в експертните мнения и да проучваме техните изследвания и анализи на базата на наблюдения и факти.

Една от основните причини за приемане на определена терминология и разделяне на групите мигранти е управлението на миграцията от страна на държавите. Това е необходимо, за да могат отделните страни да изградят правилна миграционна политика при извършването на граничен контрол и прилагане на наказателно правосъдие, когато е необходимо. Същевременно политиките и мерките, които се прилагат, разглеждат съдбата на отделни човешки същества и трябва да са съобразени с отговори от гледна точка на съответния възрастен индивид или дете, които са в една или друга група мигранти.

Първият въпрос, който трябва да се зададе, е: какво е положението на този човек и какви са неговите нужди? Тогава отговорите могат да бъдат съобразени с всеки случай, а не с твърд набор от предварително определени категории. За да може успешно да заработи това, всички институции, отговарящи за управлението на миграцията, международната закрила и борбата с трафика на хора трябва да бъдат подходящо обучени и да имат структури за съвместна работа.

Настоящите системи за случаи на трафик обикновено дават приоритет на управлението на миграцията и наказателното правосъдие пред защитата и достъпа до права на жертвите. По този начин се подценява фактът, че техните показания са основна гаранция за прилагане на наказателни мерки към трафикантите и разбиване на мрежите им.

Предоставянето на жертвите на достъп до защита, на която те имат законно право, не е опция за държавите - това е международно задължение. Това означава, че когато човек потенциално има право на редица различни статuti, попадащи в различни категории, трябва да се прилага принципът за предоставяне на най-защитен статут. Това не е щедрост или подарък, а по-скоро прилагане на буквата на закона.

Ако някой е едновременно бежанец и жертва на трафик, той трябва да получи и двата набора от права: статут на бежанец, достъп до правосъдие, закрила и обезщетение. Ако

някой отговаря на условията за статут на бежанец, защото е жертва на трафик или има основателни опасения от трафик, този статут следва да бъде предоставен на лицето. Ако жертвите на трафик кандидатстват за убежище, но не отговарят на условията за международна закрила, те все пак следва да имат достъп до закрила като жертва на трафик. И ако хората са били обект на други злоупотреби в контекста на контрабанда на мигранти, те също трябва да имат достъп до защита.

Множество са извършените нарушения от държави и техните институции в опита им да ограничат достъпа и пребиваването на чужди граждани на територията на страните им. Но от само себе си се разбира, че превенцията трябва да бъде основен приоритет. Голяма част от изследванията и проследяване на миграционните потоци в последните години показват, че единствената най-ефективна мярка за предотвратяване на трафика и нарушенията, свързани с контрабандата на мигранти, са възможностите за бързи и справедливи процедури за предоставяне на убежище и идентифициране на жертвите на трафик. Отправят се препоръки за усилия за увеличаване на достъпа до пътища на законна миграция, както и прилагане на политики на връщане, извършвани в добра координация със страните на произход или обратно приемане и добро наблюдение на процеса.

Обобщение

Какво е контрабанда на хора

Контрабандата на хора или контрабандата на мигранти е осигуряване или подпомагане на незаконното влизане на лице в държава, в която то не е гражданин или постоянно пребиваващ, за финансова или друга материална облага.

- това е престъпление срещу държавата;
- то включва съгласието на лицето - имигрант;
- обикновено това са еднократни, търговски отношения;
- включва заплащане за улесняване на незаконното придвижване;
- включва преминаване на граница.

Какво е трафик на хора

Трафикът на хора е принуда, отвличане или измамно набиране, транспортиране, прехвърляне, укриване или приемане на хора с цел експлоатация. Това обикновено включва злоупотреба с власт или възползване от уязвими хора без тяхното съгласие.

- това е престъпление срещу личността;
- то е без съгласие или без потвърденото съгласие на лицето, което е трафикирано;
- това е част от по-дългосрочна, експлоататорска връзка;
- включва печалби от експлоатация;
- може да бъде в рамките на една или на няколко държави.

По какво си приличат

Двете престъпления не са едно и също престъпление, но се използват взаимозаменяемо в средствата за масово осведомяване – по-специално с акцент върху мигрантската криза в Европа (където повечето мигранти са африканци).

Хората в движение могат да бъдат обект на експлоатация и злоупотреба по време на пътуването си, включително форми на трафик на хора като принудителен труд или сексуална експлоатация.

Какви са основните разлики

Съгласие – мигрантите обикновено се съгласяват да бъдат контрабандирани, докато жертвата на трафик е била принудена да извършва дейност против волята ѝ.

Цел – трафикантите завършват взаимодействието си с мигрантите, след като са били преместени, докато трафикантите продължават да експлоатират хората.

Граници – докато контрабандата винаги се случва през границите, трафикът може да се случи в рамките на държавата – дори в рамките на общността.

Защо има значение

За политиките и практиките е важно да правят разлика между преживяванията на контрабандираните хора и жертвите на трафик, да разработват подходящи отговори.

Объркването на престъплението контрабанда с дейност за борба с трафика на хора няма да направи много за намаляване на мащаба на незаконната миграция или за намаляване на свързаните с нея рискове. Всъщност може да ги увеличи.

Трябва да има яснота и съгласуваност при определенията за контрабанда на хора и трафик на хора, за да подпомогнат подходящите политически отговори и на двете различни форми на организирана престъпност.

Закljučения и препоръки

Този лекция разглежда основно връзките и различията между контрабандата на мигранти /каналджийството и трафика на хора. **От значение е да подчертаем, че не всички контрабандирани мигранти са жертви на трафик.** Онези, които вземат решение да напуснат страните си на произход, да търсят контрабандисти, са наясно, че им предоставят „ценна услуга“, която трябва да бъде платена. Има обаче категории мигранти, които стават жертви на трафик на хора по време на пътуването си от страните на произход до Европа. Ето защо те имат право да бъдат изслушани от националните органи на държавите членки, тъй като държавите трябва да спазват забраната за колективно експулсиране. Правото на ЕС и съдебната практика на Съда на ЕС не улесняват идентифицирането на жертвите на трафик на хора сред контрабандираните лица.

Разработването и прилагането на миграционната политика в смесен миграционен контекст не трябва да е само теоретично упражнение. Тя трябва да се основава на реалния, жив опит на отделните хора, които мигрират или търсят международна закрила, така че момчетата, момчетата, жените и мъжете да не изчезнат „изгубени в категоризацията“.

От важно значение е да се разбере от обществото и политиките, че различните социални, икономически и политически проблеми правят хората уязвими за трафик и експлоатация. Управлението на миграционната политика и борбата с трафика на хора трябва да включват и да разглеждат сериозно: миграционните правила, бедността, расова и полова дискриминация, корупцията, неадекватните закони и лошото прилагане на законодателството.

Добре е държавните институции, съвместно с неправителствените организации и медиите, да проучват и представят политики, свързани с правата на хората, съгласно международните правила за достъп до безопасни и сигурни начини за пътуване съгласно международното право, както и свободата да се търсят права на пребиваване и достъп до трудовия пазар в страната крайна дестинация.

Препоръчва се наблюдение на държавите на дестинация и държавите на произход, за да се проучи дали съществуват системи за идентифициране на трафика и да се провери дали има разпоредби за гарантиране на защитата и рехабилитацията на деца и възрастни, жертви на трафик на национално равнище.

Разработването на целенасочени кампании за трафик и свързани с него въпроси с цел да се повиши осведомеността на обществеността трябва да съпътства добре разработените миграционни политики и борбата с трафика на хора.

След приемането на Пакта за убежището и миграцията и неговото прилагане, се очаква да се улесни идентифицирането на жертвите на трафик на хора при процеса на скрининг. В противен случай, престъплението няма да бъде победено и уязвимите мигранти ще продължат да стават жертви на трафик. В националните законодателства трябва да въведат разпоредби, в които се посочва, че **държавите членки поемат отговорността да идентифицират жертвите на трафик на външните граници на ЕС.**

Препоръчва се да се направи преценка с участие на смесени екипи от агенциите по убежището, миграционните служби и представители на правоприлагащите органи (полиция и гранична полиция) дали Директивата за временната закрила следва да се прилага, когато има косвени признаци, че хората, които не предявяват искове, са станали жертви на трафик на хора по време на пътуванията си.

Същевременно държавите трябва да бъдат подготвени за по-добро управление на миграционните процеси и да не допускат да бъдат провокирани от популистки и екстремистки настроени политици, чиято краткосрочна и базирана на невежество анти-имиграционна реторика подвежда и заблуждава населението в страните на дестинация и създава атмосфера на крайна и опасна нетолерантност.

Източници на информация:

1 ЗАКОН ЗА БОРБА С ТРАФИКА НА ХОРА

Обн. ДВ. бр.46 от 20 Май 2003г., изм. ДВ. бр.86 от 28 Октомври 2005г., изм. ДВ. бр.33 от 28 Март 2008г., изм. ДВ. бр.74 от 15 Септември 2009г., изм. ДВ. бр.68 от 2 Август 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.84 от 27 Септември 2013г., изм. ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.24 от 16 Март 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.81 от 15 Октомври 2019г.

2 НАКАЗАТЕЛЕН КОДЕКС

3 НАКАЗАТЕЛНО-ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС

В сила от 29.04.2006 г.

4. Регламент (ЕС) 2024/1351 на Европейския парламент и на Съвета от 14 май 2024 година относно управлението на убежището и миграцията, за изменение на регламенти (ЕС) 2021/1147 и (ЕС) 2021/1060 и за отмяна на Регламент (ЕС) № 604/2013

Aziz, A., Monzini, P. & Pastore, F. (2015). The changing dynamics of cross-border human smuggling and trafficking in the Mediterranean. Rome: Istituto Affari Internazionali (IAI).

Baird, T. (2016). Human Smuggling in the Eastern Mediterranean. Abingdon, UK: Routledge.

Carrera, S., Geddes, A., Guild, E. & Stefan, M. (2017). Pathways towards legal migration into the EU – Reappraising concepts, trajectories and policies. Brussels: Centre for European Policy Studies

Dolan, Rob (2017). “Mixed meaning: The challenges of language and definition in mixed migration work”. Shareweb: SDC Network on Migration and Development.

Eurofound (2016). Approaches to the labour market integration of refugees and asylum seekers. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1646en.pdf

European Migration Network (EMN) (2015). A study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries. Final Report. Optimity Advisors, ICMPD and ECRE.

European Migration Network (EMN) (2014). Identification of victims of trafficking in human beings in

international protection and forced return procedures. Brussels: European Commission.

www.refworld.org/docid/5326b50a4.html.

Forin, R. & Healy, C. (2018). Trafficking along Migration Routes to Europe: Bridging the Gap between Migration, Asylum and Anti-Trafficking. Vienna: ICMPD.

European Agency for Fundamental Rights (FRA). (17 October 2017). “Stronger protection in migration hotspots to guard against human trafficking.” fra.europa.eu/en/news/2017/stronger-protection-migration-hotspots-guard-against-human-trafficking.

ICAT (2016). Issue Brief 1: What is the Difference Between Trafficking in Persons and Smuggling of Migrants? <http://icat.network/sites/default/files/publications/documents/UNODC-IB-01-draft4.pdf>.

ICAT (2017). Issue Brief 3: Trafficking in Persons and Refugee Status.

<http://icat.network/sites/default/files/publications/documents/ICAT-IB-03-V.2.pdf>

ICMPD (2015). Targeting Vulnerabilities: The Impact of the Syrian War and Refugee Situation on Trafficking in Persons – A Study of Syria, Turkey, Lebanon, Jordan and Iraq. Vienna:

ICMPD. www.icmpd.org/our-work/capacity-building/programmes/anti-traffickingprogramme/trafficking-and-the-syrian-war/.

International Organization for Migration (IOM). (2016). Assessing the risks of migration along the Central and Eastern Mediterranean routes: Iraq and Nigeria as Case Study countries. Geneva: IOM. publications.iom.int/system/files/dfid_report_2016_final_sml.pdf. Joannon, B. (2017). Identification and response to the needs of Trafficked Asylum Seekers –

Laczko, F. & McAuliffe, M. L. (eds.) (2016). Migrant Smuggling Data and Research: a global review of the emerging evidence base. Geneva: IOM. publications.iom.int/system/files/smuggling_report.pdf.

Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). (2017). From Reception to Recognition: Identifying and Protecting Human Trafficking Victims in Mixed Migration Flows - A Focus on First Identification and Reception Facilities for Refugees and Migrants in the OSCE Region. Vienna: OSCE Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combatting Trafficking in Human Beings. www.osce.org/secretariat/367061?download=true.

Perumadan, J. & Bachinger, A. (2017). “Trafficked women and girls among asylum seekers in Austria” in: Fempower: A Magazine Published by the WAVE Office. Special Issue: Violence against undocumented migrant and refugee women in Europe and their human rights. No. 28.

Triandafyllidou, A. & Maroukis, T. (2012). Migrant Smuggling. Irregular Migration from Asia and Africa to Europe. London: Palgrave Macmillan.

UNHCR (2016). Guidelines on International Protection No. 12: Claims for refugee status related to situations of armed conflict and violence under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or

1967 Protocol relating to the Status of Refugees and the regional refugee definitions. HCR/GIP/16/12.

www.unhcr.org/publications/legal/58359afe7/unhcr-guidelines-international-protection-12-claimsrefugee-status-related.html.

UNHCR (2006). Guidelines on International Protection: The application of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees to victims of trafficking and persons at risk of being trafficked. HCR/GIP/06/07. www.unhcr.org/443b626b2.pdf.

United Nations General Assembly Human Rights Council (3 May 2016). Report of the Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children. New York: United Nations.

Ventrella, Matilde (2017). "Identifying victims of human trafficking at hotspots by focusing on people smuggled to Europe" in: Social Inclusion 5 (2017) 2, pp. 69-80.

Wagner, Martin & Albert Kraler (2016). International Refugee Protection and European Responses: ICMPD Working Paper 12. Vienna: ICMPD. www.icmpd.org/fileadmin/user_upload/Wagner_Kraler_VMC_IntProt_WP_12_15112016-FINAL.pdf.

Whitham, Ben (2017). "On seeking asylum from poverty: why the refugee/migrant paradigm cannot hold." Mixed Migration Platform Guest-Authored Series No. 1. Amman: MMP.

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Template-MMP-Guest-Writer-Series.pdf>.

Този обучителен материал е създаден в рамките на проект „Укрепване на капацитет, обмен на опит и изследователска дейност в сферата на сигурността“, с номер BG65ISPR001-3.004-0002, по договор № 812108-68-02.10.2024, финансиран по Програмата на Република България по фонд „Вътрешна сигурност“ за периода 2021 – 2027 г. Цялата отговорност за съдържанието на материала е на неговия автор и фондация „Европейски институт“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на ЕС и Отговорния управляващ орган.